

Received Date : July 2024

Revised Date : September 2024

Accepted Date : March 2025

सर्गः सिबे नं धरती नमिंग्वाः

जियम श्रेष्ठ

email: jiyams@gmail.com

DOI:

मूतिः

थ्व लेखय् जनकवि दुर्गालाल श्रेष्ठया मेमुना सफू सर्गः सिबे नं धरती नमिंग्वाः यात सामाजिक यथार्थवाद कथं विश्लेषण यानागु दु । थ्व सफूती ने. सं. १०७४ निसे १०८८ तकया मे दुथ्याःगु दु । पञ्चायतकालीन सामन्तवादी राज्य व्यवस्थाया कारणं ब्वलंगु भाषिक विभेद, दमन, असमान आर्थिक वितरणया कारणं दुनंदुनं ब्वलंगु विद्रोहया वातावरणय् थ्व कविता सृजना जूगु खनेदु । व सफूती दुथ्याःगु कविता सामाजिक यथार्थवादलिसे गुलि स्वापू दु दुवालेगु व उबलेया भाषिक आन्दोलनय् गुकथं लिच्चः लाकेफत दुवालेगु थ्व च्वसुया उद्देश्य खः । थ्व अध्ययनयात माःगु ज्वलं पुस्तकालय दुनं कयागु दु ।

कृतिया माध्यमं कविजुं नेपालभाषाप्रति जूगु विभेदया विरुद्ध विद्रोहया सः गथे खः अथे हे चित्रण याना केनादिव यथार्थवादया चिं खः । थ्व कृतिया लिधंसाय् मेकविता सामाजिक अनुभव व सामूहिक लुमन्तिया बांलागु अभिलेख ज्वीफु धैगु प्रस्त जु । कवि दुर्गालालजुया कृति सामाजिक यथार्थवादं प्रभावित धाय्छिं । अले भाषिक आन्दोलनया खेलय् न्हेज्याःगु खनेदु ।

अध्ययनं वय्कःया कविता नेवाःतय्गु प्रतिरोध साहित्यया मू ब्वकथं प्रमाणित याः ।

मूखँग्वः दुर्गालाल श्रेष्ठ, नेपालभाषाया कविता, नेवाः पहिचान, राजनैतिक विद्रोह, सामाजिक यथार्थवाद ।

१. म्हसीकाः

सर्गः सिबे नं धरती नमिंग्वाः दुर्गालाल श्रेष्ठ च्वयादीगु ५५ पु मे दुथ्याःगु सफू खः । काव्य विधायता गीतात्मक, कथात्मक व नाटकीय कविता यानाः स्वब्व थलातःगु खनेदु । चीहाकःगु भावना प्रधान रचनायात कविता धाइ । कविताया दुने शीर्षक, लय्, कथ्य, संरचना, कथन पद्धति, भाषा, शैली, विम्वलंकार दक्व दय्माः । मध्यम व वृहत आकारया आख्यान मिश्रित रचनायात काव्य धाइ (नेपालः २०८० पारा १) । अनुभूतिया गयात्मक अभिव्यक्तियात गीत वा मे धाइ । दुर्गालालया कविता व मे नितां हे काव्य साहित्यय् लाः । नेपालभाषाया प्राचीन कालय् मे धैगु हे कविता अले कविता धैगु हे मे थुइकातःगु दु । दुर्गालालया **सर्गः सिबे नं धरती नमिंग्वाः** काव्य गीति काव्य दुने लाः (तुलाधरः ११४०, पौ २८) ।

थ्व सफू लूजः प्रकाशनं ने. सं. १०८८ स पिथंगु गयात्मकता दुगु कविता मुना सफू खः । थ्व सफूती कवि

दुर्गालालजुया ने. सं. १०७५ निसें १०८८ तक च्वयादीगु मेँकविता दुथ्याकातःगु दु । थीथी इलय् च्वयातःगु अले थीथी थासय् जूगु साहित्यिक ज्याइवलय् हालेधुंकूगु मे मुना जूगुलिं कथंमहनीगु स्वभाविक खः । मेँकविता नेवाःतयगु न्हियान्हिथंया जीवन ज्या अभाव सरकारी दवाव मनूतयगु आशा विद्रोहया सः कविजुया मे बालाक खनेदु । नेपालभाषा आन्दोलन तच्चयाच्चंगु इलय् सन् १९६५ सालं दुर्गालालनापं यक्व साहित्यकारतय्त ज्वन । वय्कः भूमिगततकनं ज्वीमागु अवस्था वल । नेपालभाषा राज्य दमनया सिकार जुयाच्चंगु अवस्थाय् विद्रोहं भय्ब्यूगु मे च्वयगु साहसया खँ खः । पंचायतकालय् नेवाःसमाजया सामाजिक आर्थिक अवस्था व न्हियान्हिथं उमिसं भोगय् यानाच्चंगु अवस्थाया वास्तविक चित्रण गुकथं यानातल दुवालेगु थ्व च्वसुया उद्देश्य खः । सफूती दुथ्यागु मेँकविताय् छयं मदु, ल्याः जक दु । सफूती दुथ्याःगु मेमध्ये १० प्रतिशत मेया आधारय् जक विश्लेषण जूगु दु । अथे हे सफूती दुथ्याःगु मेँकवितायात मेकथं नालागु जुल । कविजुया **स र्गः सिबे नं धरती नमिंग्वाः** सफूदुने दुथ्याःगु काव्ययात सामाजिक यथार्थवाद या मिखांजक स्वयगु अध्ययनया सीमा खः ।

२. विधिशास्त्रः

सर्गः सिबे नं धरती नमिंग्वाः कृति थ्व अध्ययनया मू सामग्री खः । थ्व कृतियात सामाजिक यथार्थवाद सिद्धान्त दुनेच्वना दुवालागु दु । तँसा ज्वलं स्रोतकथं सफूधुकुतिं कयागु दु । सफूती दुथ्यागु ५५ पु मध्ये पर्पोसिभ साम्प्लिंगकथं १० प्रतिशत वा खुपु मेँकविता ल्याः ७, २८, ३०, ३१, ४५, ५१ जक कयागु दु ।

३. सैद्धान्तिक अवधारणा :

यथार्थ व वाद निगः खँग्वः जानाः यथार्थवाद जूगु खः । अंग्रेजी थ्वयात Realism धाइ । क्याम्ब्रीज डिक्सनरीकथं थुकिया अर्थ छुं नं वस्तुयात गथे खः अथे हे न्हेव्वयगु हे यथार्थता खः, यथार्थवाद खः । मनूया इन्द्रिय अनुभव याय्फूगु वस्तु व भौतिक जगतयात सत्य मानेयाइ । अथे हे उकियात वास्तविक सत्यकथं नालाः कला, साहित्य व दर्शनया वर्णन याय्गु हे यथार्थवाद खः । यथार्थवाद छगू दार्शनिक, कलात्मक व साहित्यिक वर्तमान खः । चित्रकला, साहित्य व कानून थुज्वःगु मनूतयगु ज्याखँ गथे दु, पाय्छी उकथं वर्णन याय्गु हे यथार्थवाद खः । थुकी आदर्श व कल्पना दैमखु । यथार्थवाद छगू राजनैतिक अवधारणा नं खः (गोल्डस्टेन व पेभहाउसः सन् २०१३।१४ः पृ.४२)। अले थुकिं न्ह्यानावयाच्चंगु प्रचलनयात लेँकातइ । छाडा व स्वच्छन्दतावादया विरुद्धय् वःगु थ्व यथार्थवाद प्लेटोया विचार नापं ज्वःलागु खनेदु ।

साहित्यया दुने यथार्थवादया शुरुवात सन् १८३०य् जर्मनय् जूगु खनेदु । कवि **हाइनरिख हाइने** दकले न्हापां थःगु कविताय् यथार्थवादया प्रयोग याःगु खनेदु । स्याम्स्फेर (सन् १८५७) या **ल रियालिज्म** शीर्षकया लेख प्रकाशित जुसानिसें यथार्थवाद शुरु जूगु भाःपियातःगु खनेदु । जीवन व जगतय् खनेदुगु वास्तविकतायात गथे च्वं अथे हे साहित्यय् उलाकेनेगु ज्या हे यथार्थवाद खः । समाजया वास्तविक स्थितिया यथार्थपरक चित्रण ब्वयातःगु कृति व कृतिकारयात हे यथार्थवादी कृतिकथं कायफै (शर्मा व लुइटेल्, वि. सं. २०६७, पौ. २९४) । समाजय् व्याप्त दुःख, सुख, ब्यथा साहित्यय् ब्वयगु ज्या थुज्वःगु साहित्यं याइ (चैतन्य, वि. सं. २०५४, पौ. १४) । फ्रान्सय् दकले न्हापां फ्रान्सेली

उपन्यासकार गुस्ताव फ्लेवेरया म्यादम बोबेरी उपन्यासय् यथार्थवाद प्रयोग जूगु खनेदु । अले १९गू शदीया शुरुइ फ्रान्सय् यथार्थवाद साहित्य बांलाक ब्वलंगु खनेदु । दकले न्हापां स्टेन्दल धैम्ह लेखकं फ्रान्सया जीवनीयात बांलाक न्हेब्वयाकेन । युरोपय् मार्क टुइनया हकलवरी फिन, स्टेफन क्रेनया द रेड बाय्ज अफ करेज आदि साहित्यं यथार्थवादयात नालाकाल । साहित्य जगतय् थ्व तःधंगु ह्यूपाः खः । थ्व धारणा बुलुहुं नेपालया साहित्य खेलय् नं खने दयावल । नेपाली भाषाय् दकले न्हापां गद्याख्यान अथवा उपन्यास व बाखनय् यथार्थवाद दुथ्याःगु खनेदु । वि. सं. १९९२ सालय् प्रकाशित रुद्रराज पाण्डेया रुपमती व गुरुप्रसाद मैनालीया नासो बाखनय् यथार्थवादया लू खनेदत ।

लिपा ई हिलावंलिसे थीथीकथंया यथार्थवाद ब्वलन । उलिमध्ये सामाजिक यथार्थवादं श्रमजीवी उत्पीडित जनजीवनया यचुक व निष्पक्ष चित्रण याइ । सामाजिक यथार्थवाद १९गू शदीनिसें रोमानीवाद विरुद्ध ब्वलंगु खः । सामाजिक यथार्थवादी साहित्य सौन्दर्यया पलेसा सत्यताया चित्रणयात महत्व बी । सामाजिक यथार्थवादी कृती सामान्य पात्र दै । दैनिक जीवनय् वैगु संघर्ष स्थानीय भाषा व अनया वातावरणया वर्णन दै । गुकिं याना ब्वमि वा न्यनामिपिसं व ईया वास्तविक अवस्था थुइ । थुज्वःगु कृतिं समाजय् जुयाच्चंगु अन्याय अत्याचारयात उलाः ह्यूपाः हयाः चेतना थनी । थ्व समाजवादी यथार्थवाद स्वया पाः । समाज जीवनया यथार्थयात साहित्यकारं अथे हे न्हेब्वयगु सामाजिक यथार्थवाद खः । व हे यथार्थयात क्रान्तिकारी विकासया सन्दर्भय् चित्रण यायगु समाजवादी यथार्थवाद खः (जोशी, २०७९ पौ ५६ - ६४) । चार्लस डिकेन्स, एमिल जोला, भारतया प्रेमचन्दया कृति सामाजिक यथार्थवादया बांलागु दसु खः । कविता जीवनया हे अभिव्यक्ति खः । जीवन यथार्थया हे रुप खः । उकिं कविताय् नं यथार्थता दै (पाण्डे, वि. सं. २०७३, पौ ३ - १५) । नेपालय् दुर्गालालया कृति नं पंचायतकालय् सर्वसाधारण जनतां भोगय् याय्माःगु पीडा राज्यसत्ता व जनता दथुया दूरी साँस्कृतिक अधिकारया ह्रासयात सत्यतथ्य शैलीं व सरल भाषां न्हेब्वइ । सामाजिक चरित्रया माध्यमं इतिहासया अदृष्य शक्तियात उलाः केनेगु हे यथार्थवाद खः (Lukas, BS. 2031) ।

४. विश्लेषणः

सर्गः सिबे नं धरती नमिगंवा सफूती दुथ्यागु मेमुना कवि दुर्गालाल श्रेष्ठया छगू विस्कं हे विशेषतां भयब्यूगु कृति खः । छगू इलय् स्वच्छन्दवादी धाः लिना सिद्धिदासया लँपुइ कलम न्हाकेगु वय्कःया विशेषता खः । वय्कःया कविताय् माधुर्य कोमलता सरलता व लयबद्धतां भयब्यू । मचा काव्यय् नं वय्कःया च्वसा न्हाः । तर सर्गः सिबे नं धरती नमिगंवा सफूती दुथ्याःगु लयबद्ध कविता थ्व विशेषता स्वया यक्व हे पाः । थ्व सफूती दुथ्याःगु मे तत्कालीन राज्य सत्ता व सरकारी नीतिं नेपालभाषायात याःगु विभेद व दमनयात वाःचाय्का उकिया विरुद्धय् थ्वय्काच्चंगु विद्रोहया सः खः । नेवाःतसें पंचायतकालय् सहाय्याःगु दमन पीडा विद्रोह उत्पीडनया किचः थुकी खनेदु । नेपालभाषा साहित्यय् चित्तधर हृदय, सिद्धिचरण श्रेष्ठपिसं राणा शासन थुज्वःगु ख्युंगु इलय् हे राजनैतिक साहित्य च्वय्धुंकुगु खः । कवि दुर्गालालजुं कविताया लिधंसाय् भाषा संस्कृति व चेतनाया विकास याय्त् सः थ्वय्कुगु खनेदु ।

दुर्गालाल श्रेष्ठया कवितां शोषण व असमानतायात उलेज्या याःगुदु । नेपाःया मजदुर वर्ग विशेष यानाः

नेवा: समुदायया कठोर यथार्थयात मग्यासैं लिपिबद्ध या:गु दु ।

४.१. भाषिक व सास्कृतिक विभेद विरुद्धया स: व यथार्थवाद:

शाहकाल सुरु जुसानिसें नेपालभाषाभाषियात राज्यसत्तां विभेद व दमन यात । सत्तालिसें नेवा:तय् सम्बन्ध तापानावं वन । उकिया विरुद्ध सकल नेवा: आन्दोलित जुल । दुर्गालालया मेँकविताय् नं उकिया लिच्च: खनेदत । वय्कलं नेवा:तय् मनय् च्यानाच्चंगु विद्रोहया मियात वास्तविक रुपं गथे ख: अथे हे न्हेब्वया लसय् हालेछिंक कविता च्वयादिल । उवलेया पंचायत शासन सन् १९९० निसें १९९० तकया ई यात साँस्कृतिक दबाबं जा:गु केन्द्रीकृत सत्तां नालाच्चंगु छगू भाषा नीतिया कारणं विभेद ब्वलनाच्चंगु ख: । थ्व विभेदयात वा: चाय्का थ:गु साहित्यिक कृतिं सकलसित थनेत कुत: या:गु खनेदु । छम्हसिया जक भक्ति याय्गु पाय्छि मजुल धैगु स: तया: उबलेया जुजुयाततकं पतिं धस्वाका: स: त:गु दु । ने. सं. १०८५ (वि. सं. २०२२) सालय् रेडियो नेपालं नेपालभाषां समाचार बीगु दिक्गु ख: । थ्व दमन व उकिं ब्वलंगु परिवेशयात मे चिना: विरोधया स: प्वंकादिल ।

नेपालभाषायात राज्य या:गु दमनयात कया: वय्क:चिन्तित जूगु खनेदु । वय्कलं जनतायात ख्याना: दमन याना स: लिक्कुंके फइ, तर भाय् ल्हाय्गु सुनानं दिक्के फइमखु धैगु न्हेथनादीगु दु । भाषायात न्ह्याक्व दमन या:सा नं सुनानं स्याय् फैमखु धैगु खँ कनादीगु दु । थुकथं उबलेया नेपा: व नेवा:तय्गु अवस्था परिवेश व राजनैतिक अवस्थाया यथार्थता गथे ख: अथे हे मेया माध्यमं पाठकया न्हेवने न्हेब्वयादीगु दु । वय्क:या मे नेनेबले उबलेया समाजया चित्रण याउँक लुइकेफै । थ्व यथार्थ चित्रण ख: । थथे जीवन व जगतया सम्बन्धया कारणं मनूया जीवनय् लाइगु वास्तविक लिच्च:यात गथेख: अथे हे साहित्यय् न्हेब्वयगु हे यथार्थवाद ख: (जोशी, वि. सं., २०७९ पौ. ३५) । थ:गु मांभाय् यात सरकार न्हंकेगु ज्या याय्वं उकिया विरुद्ध नेवा:तसें न्ह्याक्गु भाषिक आन्दोलनया लँय् दबू दबुली थ्वय्कुगु जागरण व क्रान्तिकारी भावनां विलिविलि जा:गु स:यात तीव: बीगु ज्या वय्क:या मेकवितां या:गु दु । वय्क:या कविताया छुं अंश:

स: लिक्कुंसां भाय् कुनीमखु

स्याय्गु स्वैगु छु तागत (श्रेष्ठ, ने. सं. १०८१, पौ. ७) मेल्या: ७

सुयाके बन्दुक दै वयागु भाषा न्हेवने लाइगु गुगु परम्परा ख: उकिया बांमला:गु लिच्च:यात विविध पक्षं ल्हना: भाषिक दमनया विरुद्ध जुरुजारुं दनेत कविं यानादीगु आह्वान तसकं च्वछाय्बह:जू । थ:के जातीय गर्व दय्मा:गु कविजुया आह्वान तसकं हे स्तुत्य जू । कविजुया नुगलय् थ:गु मांभाय् नेपालभाषाप्रति गुलि माया दु धैगु यचुक खनेदु । थन कविजुं थ:गु कृतिया माध्यमं उवलेया सत्ता व जनताया स्वापू गथेच्चं यथार्थ चित्रण यानादीगु दु । जनतायात राजनैतिक, सामाजिक, साँस्कृतिक व भाषिक रुपं सचेत व सतर्क याय्गु भूमिका कवि दुर्गालाल श्रेष्ठं म्हितादीगु खनेदु (जोशी ११४३: पौ २५) थ:गु भाषा, थ:गु अवस्था भिकेत सकलें दना वा धैगु शंखनाद वय्क:या कृति खनेदु ।

४.२. श्रमिकवर्गया स: व यथार्थता :

श्रमिकवर्गया स:यात सम्मान याना: च्वयात:गु मेल्या: २८. ख: । थ्व मे पूँजीवादी विकासया वास्तविक

स्रोत श्रम खः । यक्व ज्या याःसां शोषणया कारणं दुःख अभाव जक जूगु खँ कनादीगु दु । श्रमयात जीवनयापनया साधनया रुपय् जक मखु सामाजिक संरचना निर्माणया मौलिक आधारया रुपय् नं चित्रण यानादीगु दु । थुकथं वय्कलं श्रमया वास्तविक ऐतिहासिक भूमिका केनेफत । अन्तर्राष्ट्रिय सन्दर्भय् नं प्रेमचन्दं थःगु बाखनय् जमिन्दारतसें गरिब किसानयात याःगु शोषणयात सामाजिक यथार्थवादी रुपं चित्रण यानादीगु दु, गुकिं साहित्यय् वर्गीय विभेदयात स्पष्ट यानातःगु दु ।

नेपाली साहित्य लोकराज भट्टराई (सन् २०११ पौ. २) नं नेपाली साहित्य वर्गसंघर्ष व श्रमसम्बन्धी यथार्थयात “प्रतिरोधया स्थायी आवाज” धाःगु दु । विशेष यानाः पञ्चायत शासनया इलय् दमन जुइकजुइक नं निम्न वर्गया सः कविताया माध्यमं थ्वय्केगु ज्या जुल । मार्क्सवादी शिक्षा लिपा कविजुं वर्गभेदप्रति सचेत जुयाः व विधाय् कविता च्वय्गु यानादिल (मानन्धर, वि. सं. २०८०, पौ ६७)।

भी ज्यामि ज्यापु सारा
शोषित व सर्वहारा
सो देश भीगु ख्यूँगु
या लाल स्वर्ग प्यारा
चान्हिं सिनाः सिनाः थय्
भीसं हि-चःति हाय्का
अय्नं छप्ये-छभ्वाः हे

चूलाः मवःगु छाया सा । श्रेष्ठ, (ने. सं. १०७४, पौ. २८) मेल्याः २८ या छु अंशः

कार्लमाक्सया द्वन्द्वात्मक भौतिकवादया अवधारणाकथं थुकिं नं सकल श्रमिकत छप्पै ज्वीत कविं आह्वान यानाच्चंगु दु । वर्गीय विभेदं आजित जुयाः समानता हय्त् क्रान्ति याय्त् आह्वान याय्गु धैगु उबलेया व्यवस्थाप्रतिया तःच्चगु विद्रोह खः । थन सत्ताधारी अर्थात शासकतय्गु कुरुपता उलाः केनेगु ज्या नं जूगु दु । उकिं धाय्फु कविं आलोचनात्मक यथार्थवादयात यच्चुक थ्व कृती कःघागु खनेदु । व हे कविताया मेगु ब्वय् कविजुं कनादीगु दु -

का ज्यामि, छं मुगः ज्वँ
का ज्यापु ईव कू ज्वँ
गय् फ्वी अर्थे थ्व चाला
झीपिं छधी मज्जीकं
सुथया व ह्यांगु जः थें
वा क्रान्तिया ख्यले वा
झीसं हिया मसिं हे
इतिहास झीगु च्वय् वा
श्रेष्ठ. (१०७४ मेल्याः २८ या छु अंश)

थन कविजुया चिन्तन प्रष्ट जू । समाजवादी यथार्थवादया सवा: इने थें सुं नं विरोधीतसें पन धाय्व तुं पने कैमखु । थ्व ई या माग ख: । अलग भविष्य निर्माणया लँय जुया: व लक्ष्यं मनोवैज्ञानिक व नैतिक रुपं निर्धारण याइपिं मनूतयूगु चित्रण दुनंनिसें जुइ । थुज्व:गु भविष्य निर्माण यायूगु लँय शोषित पीडित व क्रान्तिकारी मनूत हे न्हेवने लाइ (लुकास, २०३१ पौ. २६८) ।

मेल्या: ३१ स कविजुं पीडित व ज्यामितय् पं लिना: कलम ज्वनादीगु दु । व हे खँयात चिल्लाया दंक हाला: उमिगु पीडाया स: थ्वय्कादीगु दु । थन सामाजिक यथार्थवादया स: ताय्दत । यथार्थवाद धैगु यथास्थितिया फोटोकपी जक मखु , क्रियाशील पक्षया अग्रगामी चिन्तन ख: धैगु सीदु (बराल, वि. सं. २०४९ पौ. ३०) ।

४.३. सामाजिक व आर्थिक संघर्ष व यथार्थवाद :

दुर्गालाल श्रेष्ठजुया मेँकविता देदुने सामाजिक व आर्थिक असमानताया कारणं जनतां दु:ख सीमागु अवस्थाया चित्रण दु । सत्ताधारी व पंचायती व्यवस्थां विभेद या:गु दु । धनी गरीब मिजं मिसा छचाखेरं विभेद, समान नीति मया:गु अवस्था खनेदु । कविया मन विभेद खना: ख्व: । थुकिया विरोधय् मे च्वया: सकलसित सजग यानादीगु दु । उदाहरणया कथं

पक्षपात झीत या:गु याय्ब्यु याय्ब्यु गन वनी

खबरदार, खबरदार ! झीगु नं न्हि वैतिनि

(श्रेष्ठ, ने. सं. १०८० पौ ३१) मेल्या: ३१या छुं अंस,

४.४. राजनैतिक विषय केन्द्रीत मे व यथार्थवाद :

नेतृत्व बीम्ह नेता मदय्कं आन्दोलन न्हेज्याय् कैमखु । वि. सं. २०१७ या दरवारया पला: व २०२२ सालय् रेडियो नेपालं नेपालभाषायात या:गु तिरस्कार लिपा कविजु झन हे आन्दोलित जुल । पक्षपातं मन ख्व:गुलिं सकलसितं विरोधया लागिं थनेत वय्कलं न्वानादीगु ख: । उवलेया परिवेशं याना: छुं नं याय्मफु । थ:गु ल्हातय् छु नं मदुगुलिं तुलुतुलु स्वया: च्वनेमा:गु अवस्था दु । याकनं ह्यूपा: हय्माल धका: मती, तर उलि अ:पु मजू । कविजुं व खँ थू । उकिं वय्कलं समस्याया समाधान बिया: ब्वंमिपिन्त मनय् आनन्द बियामदी । वास्तवय्थ्व हे यथार्थवादया चिं ख: । समाजय् छयाल्ब्याल् जुयाच्चंगु वास्तविकता सामाजिक यथार्थवादया चिं थन बांलाक खनेदु । मनूया जीवन व समाज दथुया सम्बन्धया हुनिं मनूया जीवनय् खनेदैगु सामाजिक यथार्थयात गथे ख: अथे हे साहित्यय् केनेगु सामाजिक यथार्थवाद ख: (जोशी, २०७९, पौ ५६) कविताय् केनात:गु खनेदु ।

ह्याउँनिभा: लाछी वया: झीत पिया च्वन रे ।

झ्या: तिना: ख्यूँ नि धका: झीपिं घनाच्च्वना रे ॥

(श्रेष्ठ, १०८६, पौ ५१) मेल्या: ५१ या छुं अंश

थन कविं, न्हाक्व अत्याचार जूसां नं नेवा:त सुम्क च्वन । बेवास्ता याना: जुल धका: मिखा कंकेत, न्हेलं चाय्केमाल धका: गेलेगेले यानाच्चंगु खनेदु । थन वय्कलं नेवा:तय् स्वभावगत राजनैतिक यथार्थता न्हेब्वयादीगु दु ।

सफूती च्वंगु ने. सं. १०८५ या ल्याः ४५ या छपू मैकविता स्वयंबले व ईया समग्र नेवाःतय् अवस्थायात गथेखः अथे हे चित्रण यानातःगु दु ।

मसान खः थ्व थाय् मसां

तिरिक्क सः मतः सुनां

फिरिक्क हे न सुं सन

जुरुक्क हे न सुं दन

(श्रेष्ठ, १०८५, पौ ४५) मेल्याः ४५

राज्यसत्तां थःपिन्त तसकं दमन यानाच्चंसां, त्वाकलय् तथाः थःत त्यात्या यातं नं सुं छम्हसिनं हे ऐया तक नं धाय्मसः । लँय् वयाः संघर्ष याय्माःगु इलय् नं सुं नं दनाः मवःगु खनाः कविजु तसकं हे हीमी चाःगु दु । वय्कःया आक्रोश पराकास्थाय् थ्यं । खला कविजुं मस्युगु मखु । साधारण मनूतसें थःत अन्याः जुयाच्चंगु वाः चाःसां सः तय्फैमखु । थ्व हे उबलेया यथार्थता खः । निरंकुश राज्यसत्ताया कोपभाजन जुइमाली धकाः सकलें ग्याः । तर छम्ह जुझारु कवि जनताया सीधुंकूगु मनयात हाकनं थनाः संचार याय्त् मदिक ज्या यानाच्चनी । स्वयंबले थन कविजु त्यानु चाःगु खनेदु, तर लिउने कविजुं सीधुंकूगु म्हय् हाकनं आत्मा तयाब्युगु दु । देनाच्चंपिं जनतायात जुरुजारुं थनेगु कुतः यानाच्चंगु दु । थ्व उबलेया यथार्थ चित्रण खः । थन कविजुया कलमय् समाजवादी यथार्थवादया सः थ्वयाच्चंगु खनेदु । थःगु मनया खँ सुनां नं मन्यंसां नं धेताहा जुयाः सः मवःसां नं सः तय्त् तल्लिन जूगु खनेदु । थः धेताहा जुयाः स्याःचाय्का सः तथाः जूसा नं जनताया ग्याःचिकु पह गथे दूगु खः । अथे हे उलाः जनताया विवसतायात यथार्थरूपं केनादीगु दु । थुकिं उबलेया यथार्थता बांलाक पिज्वः । विवशता, असन्तोष व नैराश्य हा काःसां, समस्या खनाः मग्याःगु जक मखु परिवेश व बन्धनं मुक्त जुइत सिखः चफुइत व धकिं खुइत तकं गबलें लिचिले मज्यू धैगु सः थ्व ब्वती दुथ्याःगु थीथी मेकवितां क्यं ।

५. लिखँ :

थ्व अध्ययनं दुर्गालाल श्रेष्ठया स्वर्ग सिबे न धर्ती नमिंग्वाः सफूती दुथ्याःगु शीर्षक मदुगु ५५ मैकविताय् दूगु यथार्थवादी पक्षया विश्लेषण जूगु दु । थ्व च्वसुइ नेपालभाषा साहित्यया सामाजिक यथार्थवाद न्हेब्वयागु दु । नेपालभाषायात पञ्चायतकाल (सन् १९६० – १९९०) हाकुगु ई खः । व इलय् कवि दुर्गालाल भावनात्मक मेयात त्वताः विद्रोही, सामाजिक अवस्थाया लागि चिन्तित व संस्कृतिप्रति च्यूताः दुम्ह कवि जुया दं झाल । थ्व सफूती दुथ्याःगु वय्कःया मे नेनकी कविता ब्वनकी छचाखेरं छुछु घटना जुल, सामाजिक राजनैतिक अवस्था गथे दु, जनता छाया पीडित जूयाच्चन विद्रोहया सः गुकथं लिक्नुनाच्चन धैगु क्यं । उबलेया सत्ताया नीतिया कारणं नेपालभाषा गुगुकथं न्हंकाछवय्तेन धकाः क्यं । थ्व लेखय् व सफूती दुथ्यागु वय्कःया मैकविता राजनैतिक सङ्घर्ष, भाषिक र सांस्कृतिक प्रतिरोध, सामाजिक-आर्थिक व मनोवैज्ञानिक र अस्तित्ववादी अन्तर्दृष्टि विषयगत वर्गीकरण यानाः विश्लेषण जुल । थुकथं वय्कःया कविताय् समकालीन भौतिक अवस्था व व्यक्तिगत नापं सामूहिक जीवनया यथार्थरूपं गथे दु अथे हे थःगु कृतिं केनेगु ज्या यानादीगु दु । वय्कःया काव्यं पञ्चायती शासनं क्वतेलातःगु वर्ग, भाषा व भूगोलया कारणं पीडित मनूतयूगु सः व उमिगु अवस्थाया चित्रण थःगु कविताय् यानादीगु दु । थ्व च्वसुया विश्लेषणं कविजुं

कःघानादीगु नेपालभाषाया विषय सांस्कृतिक सौन्दर्यशास्त्र जक मखुसे राजनीतिक प्रतिरोधया चिं केनाच्चंगु दु । राज्यं क्वचिंकातःगु छगूजक भाषायात च्छायगु नीति स्वीकार मयासे थःगु साहित्यया माध्यमं चाकःलि जुयाच्चंगु घटनायात थःगु मैकविताय् यथार्थवादी चित्रण यानादीगु दु । थुकथं वय्कलं नुगः दुनेया चेतनायात थनाः मैकविताया माध्यमं राजनीती गुकथं प्रभाव लाकेगु धैगु खँ नं केनादीगु दु । थ्व अध्ययनं कवि दुर्गालाल छम्ह नेपालभाषा साहित्य दुने यथार्थवादयात जनताया भाषा भूमि अधिकार विद्रोहयात गुकथं छेलातल धैगु क्यं । वय्कःया काव्य व ईया औपचारिक इतिहासया वैकल्पिक अभिलेख जूवंगु दु । व इलय् राज्य सत्तां क्वतेलातःगु सःयात संरक्षण याःगु खनेदु । वय्कःया साहित्य मे वा कवितां सामाजिक व राजनैतिक विषययात नं यथार्थरूपं सत्य तथ्य न्हेब्वयाः केने फै धैगु क्यं । थुकि थप अध्ययनया लँ केना ब्यूगु दु ।

लिधंसा:

- जोशी, कुमारबहादुर. (वि. सं. २०७९). पाश्चात्य साहित्यका प्रमुख वाद. साझा प्रकाशन.
- जोशी, राजनलाल. (ने. सं. ११४३). यो जितः नं देश यो तर जिं मखं जिगु देश गो मेय् संकठनीय दृष्टिकोण. नलि. तुलाधर, ज्योति. (ने. सं. ११४०). जनकवि दुर्गालालया काव्य कृतिया विशिष्ट मौलिकता - छपुलु. न्हू प्रेसिज नेपालः. नेपाल, देवी. (२०८०, पुष २५). कविता के हो र यस भित्र के के पर्दछन्. साहित्य पोष्ट. <https://sahityapost.com>.
- पाण्डे, ताराकान्त. (वि सं २०७३). मार्क्सवाद सांस्कृतिक अध्ययन र साहित्यको समाजशास्त्र. साझा प्रकाशन.
- बराल, ऋषिराज. (२०४९). प्रगतिवाद. साहित्य सदन.
- बैद्य, मोहन. (चैतन्य). (२०६९). मार्क्सवादी सौन्दर्य चिन्तन. साझा प्रकाशन.
- भट्टराई, लोकराज. (२०११). नेपाली साहित्यमा वर्ग संघर्ष. साझा प्रकाशन.
- मानन्धर, आर. (वि. सं. २०८०) कवि कविताका छवि दुर्गालाल श्रेष्ठ. एजुकेशनल पब्लिकेशन हाउस.
- लुईटेल, ख. व शर्मा, म. (२०६७). पूर्वीय र पाश्चात्य साहित्य सिद्धान्त (ते.सं.). विद्यार्थी पुस्तक भण्डार.
- लुकास, जर्ज. (२०३१). जर्ज लुकासको साहित्य सिद्धान्त (ली. प्र. अधिकारी, अनु.). नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान
- Goldstein, J. S., & Pevehouse, J. C. (2013). International relations: 2013-2014 update. Pearson. ISBN 9780205971367